

Gonda Zsuzsa

Új irányok, új utak az anyanyelvi nevelésben és a pedagógusképzésben

Új irányok, új utak az anyanyelvi nevelésben és a pedagógusképzésben címmel rendezett konferenciát 2008. február 9-én az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kara. A konferencia célja egyrészt a modern pedagógiai irányzatok, új paradigmák oktatásban való megjelenésének elősegítése, a már megvalósított irányelvek, programok, lehetőségek bemutatása, különös tekintettel a kommunikáció-központú anyanyelvi nevelésre, valamint a szövegalkotói és szövegfeldolgozói készségek, képességek fejlesztésére. A rendezvény másik célja a pedagógusképzés problémáinak megfogalmazása és a lehetséges megoldások feltárása. A pedagógusképzés fejlesztésének kérdései között központi szerepet kapott a tanárok információs és kommunikációs kompetenciájának alakítása, a drámapedagógia lehetőségeinek felvázolása és a tanári személyiségjellemzők fejlesztésének lehetősége. A rendezvényt Hortobágyi István főigazgató és Csíkvári Gábor tanszékvezető főiskolai tanár nyitotta meg. A megnyitó beszédet követően plenáris előadásokat hallgathattak meg a konferencia résztvevői.

Elsőként Kálmánné Bors Irén mutatta be a HEFOP elnevezésű projekt eredményeit *Felkészítés az anyanyelvi nevelésre a megújult pedagógusképzésben* címmel. Előadásának középpontjában a pedagógusképzés modernizálása állt az Európai Unió követelményeinek és a bolognai rendszernek megfelelően. Három kulcskompetenciára hívta fel a figyelmet a pedagógusképzéssel kapcsolatban: az ismeretek megszerzésének és alkalmazásának képességére, valamint a megfelelő tanári attitűd kialakítására. Kálmánné Bors Irén kiemelkedően fontosnak tartja, hogy a XXI. század újfajta követelményeit és lehetőségeit a pedagógusok képzésében is alkalmazzuk, vagyis fel kell készíteni a tanítójelölteket egy új, a megszokottól eltérő tanár-diák kapcsolat kialakítására és fenntartására, valamint a modern oktatási-nevelési eszközök hatékony alkalmazására. Kálmánné szerint egy olyan tanárszerep kialakítására is szükség van, amelyben nem a pedagógus az információk megszerzésének egyedüli forrása, vagyis fontosabbá válik az ismeretek között eligazítani tudó tanító megjelenése.

Korányi Margit a *Kommunikáció-központú anyanyelvi nevelés az iskolázás kezdő szakaszában* című előadásában a nyelvészet mint tudomány és a nyelvtan mint tantárgy különbségeire helyezte a hangsúlyt. Ezzel párhuzamosan a motiváció szemszögéből mutatta be a taxonómiamegoldás és a problémamegoldó tanulás, a valódi tanulás és az iskolai tanulás, valamint az ismeretközpontú és a képességközpontú tanulás eltérő jellemzőit. Előadásának legfőbb kérdése, hogy vajon megfelelően fejlesztjük-e a gyermekek különféle kompetenciáit. Felhívta a tanítók figyelmét arra is, hogy a 2007-es NAT lehetőséget ad az egyes tantárgyak összevonására, epochák és projektek megszervezésére, amelyek a valódi problémamegoldó és kompetenciafejlesztő tanuláshoz vezetnek. Korányi Margit hangsúlyozta, hogy az új módszerek alkalmazására már az általános iskola alsó tagozatában is szükség van, hiszen nagymértékben hozzájárulhatnak a diákok kritikai gondolkodásának fejlesztéséhez.

Modern nyelvészet és kommunikációelmélet az iskolában és a pedagógusképzésben címmel tartotta meg előadását Bánréti Zoltán, aki két központi kérdésre kereste a választ: Mit tudunk, ha tudunk magyarul? Mi a hiányzó láncszem? Bánréti szerint az oktatásban felfedezett tevékenységrendszerre van szükség, ez segít a nyelv lehetőségeinek feltárásában. Fontosnak tartja a diákok anyanyelvi intuíciónak alkalmazását, amelynek a segítségével a nyelvben transzformációkat végezhetnek. Ez a fajta rejtett tudás az, amelynek alapján el tudjuk dönteni, hogy az adott mondat helyes-e vagy helytelen nyelvi szempontból. Az azonban, hogy

sikerese-e az adott kommunikáció, csak a terepen derül ki. Vagyis a hiányzó láncszem a tanár mint a tudás korlátozottságának emberi modellje. Bánréti erre a problémára a megoldást a különböző képességfejlesztő internetes portálok hálózatában, valamint az ezekhez hasonló diákmagazinokban látja.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság keretében működő Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoportról tartott beszámolót Antalné Szabó Ágnes *Az anyanyelv-pedagógia jelene és jövője* címmel. Az öt éve működő kutatócsoport legfőbb tevékenysége olyan anyanyelv-pedagógiai kutatások folytatása, amelyek az anyanyelvi nevelés megújulását szolgálják. Így az elmúlt öt évben a csoport tagjai elméleti és gyakorlati kutatásokat végeztek a szövegértés fejlesztése, a grammatika tanítása és a fogalmazás tanítása témakörökben. A kutatócsoport fontos tevékenysége szakmai továbbképzések szervezése a magyarországi és a határon túli pedagógusok számára. Minden évben megrendezik az őszi szakmai napot, ennek témája 2008-ban a szóbeli kommunikáció fejlesztése lesz. Az őszi szakmai napon a tanítók, a felsős és a középiskolai tanárok külön szekcióban hallhatnak érdekes és értékes előadásokat. Az őszi szakmai nappal párhuzamosan a kutatócsoport évente anyanyelv-tanítási ötletpályázatot hirdet a tanítók, a tanárok és a tanárjelöltek számára. Ezen kívül évről évre országos anyanyelv-tanítási versenyt szerveznek a tanárjelölt hallgatóknak. 2008-ban a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyartanári Tagozata a Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport szakmai támogatásával egy új elektronikus folyóiratot indít *Anyanyelv-pedagógia* címmel. Antalné Szabó Ágnes beszámolt arról is, hogy az ELTE-n anyanyelv-pedagógiai diákkör működik, és javasolta, hogy alakuljanak hasonló tudományos műhelyek más felsőoktatási intézményekben is.

Józsa Krisztián *Szövegfeldolgozó-képességfejlesztés: módszerek és eredmények* című előadásában a tankönyvi szövegekre épülő képességfejlesztés lehetőségeit és eredményeit mutatta be. Abból a felismerésből indult ki, hogy az olvasási képesség fejlődése az általános iskola alsó és felső tagozatának határán megtorpan. Hipotézise szerint ezt a megtorpanást feloldani a rendszerezési és értelmi képességek tankönyvi szövegeken keresztül történő fejlesztésével lehet. Józsa szerint egy olyan kritériumorientált értékelési rendszert kell létrehozni, amelyben az előkészítő, a kezdő, a haladó, a befejező és az optimumelsajátítási szintek elkülönülnek. Az értékelési rendszer kidolgozását módszertani anyagok létrehozása követte, ebben központi szerepet kapott a szövegértés és a gondolkodási képesség fejlesztése. A fejlesztő kísérlet lényege, hogy minden órán rövid ideig tantárgyi tartalomba ágyazott képességfejlesztés folyik. Józsa kimutatta, hogy a kísérletben részt vevő diákoknak javult a kombinálási, rendszerezési, következtetési és összefüggés-felismerő képességük.

A plenáris előadásokat követően öt szekció várta az érdeklődőket. Az első szekció az *Óvodából iskolába* címet kapta a következő témakörökkel: az írás-olvasás megalapozásának lehetőségei óvodáskorban, az iskolaérettség nyelvi-kommunikációs feltételei. Szó volt az iskolai kudarcok megelőzésének lehetőségeiről, az esztétikai nevelés aktuális kérdéseiről, a literáció és a metanyelvi tudatosság kapcsolatáról is. Bemutatták az evangélikus óvoda és általános iskola, valamint az állami intézmények nevelési és oktatási különbségeit. A szekciót Tóth Beatrix vezette.

A Gődény Andrea által vezetett, *Olvasásfejlesztés, irodalmi és nyelvi nevelés, drámapedagógia* című szekcióban az előadók a következő témákat taglalták: az olvasás, a szabadidő, a nyelvi nevelés kapcsolata; a kortárs gyermekirodalmi szövegek, házi olvasmányok feldolgozása; versértelmezés. Az előadások foglalkoztak a média szerepével az olvasóvá nevelésben, valamint a NAVA archívumában található anyagok tanórai felhasználásának lehetőségeivel is.

A beszéd és írás volt a központi témája a Raátz Judit által vezetett, *A szóbeli és írásbeli szövegalkotás fejlesztése* című szekciónak. Új megközelítési módokat és korszerű technikákat mutattak be a szóbeli és az írásbeli szövegalkotás fejlesztésére, valamint a számítógép alkalmazására a szóbeli és az írásbeli szövegalkotásban. A résztvevők megismerkedhettek a *Járni tanul a szó* módszerrel is, amelynek segítségével

az előadó véleménye szerint minden diákot szóra lehet bírni. Az írásbeli szövegalkotás témaköréből külön előadás tárgyalta a magyar központozás tanításának lehetőségeit.

A pedagógusképzésben levő problémákról és fejlesztésekről szólt a két *Jövő műhelye* szekció. Az egyik szekcióban a tanítójelöltek szövegértési problémáiról, ezek megoldásairól, a pedagógusok játékos tanításáról volt szó. Itt kaptak helyet az irodalomtanítás nehézségeiről, a tánc- és drámaoktatásról szóló előadások. Hallhattunk előadást a tanítójelöltek e-learning kompetenciájának fejlesztéséről és a pedagógusok informatikai felkészültségéről is. Ezt a szekciót Csíkvári Gábor vezette. A másik *Jövő műhelye* szekcióban a tanár mint személyiség játszotta a főszerepet. Elhangoztak előadások a megújult gyógypedagógus-képzésről, a pedagógusképzés és -továbbképzés problémáiról, a kompetenciaterületi továbbképzések lehetőségeiről. Megjelent témaként a tanulási stílusok és stratégiák, a tanári személyiségjellemzők fejlesztése, valamint a társas kapcsolatok szerepe az Arany János tehetséggondozó programban. A szekciót Rádi Orsolya vezette.

A délutáni előadásokat vita zárta, amely az egymás munkája iránti érdeklődést, az anyanyelvi nevelésben megvalósítható módszerek iránti fogékonyságot és a pedagógusképzés fejlesztésének igényét tükrözte. Tóth Beatrix, a konferencia egyik szervezője és szekcióvezetője szerint azért került sor a szimpózium megrendezésére, hogy a tanárképzésben oktató főiskolai és egyetemi tanárok bemutathassák saját módszereiket, és más oktatóktól is tanulhassanak a tanárképzés minőségének fejlesztése érdekében. Továbbá azért, hogy a kompetencia alapú iskolai nevelés ne csak a hallgatók tananyagában, hanem képzésükben is jelen legyen a tantárgy-pedagógia elsajátítása során. Tóth Beatrix reméli, hogy a közeljövőben újra lehetőség nyílik hasonló tanácskozásra, amelynek keretében már nemcsak elméleti, hanem – az új módszerek kipróbálása után – tapasztalati beszámolókat is hallhatunk.

Gonda, Zsuzsa: New directions, new paths in first-language education and teacher training

Az írás szerzőjéről

Gonda Zsuzsa

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

gonda.zsuzsa[kukac]btk.elte.hu

<https://orcid.org/0000-0002-6387-6566>